

Globala arbetsgruppens begreppshandbok

Globala arbetsgruppen använder flera kluriga begrepp i vårt arbete med globala rättvisefrågor. Därför vill vi passa på att förklara några av dessa. Har du ett begrepp som du behöver få förklarat för dig? Skriv till oss på globalt@svenskakyrkansunga.se så lägger vi till just ditt begrepp på listan.

ACT-alliansen

Act Svenska kyrkan är medlem i ACT-alliansen. ACT-alliansen är en biståndsallians, ett internationellt nätverk av kyrkor och gräsrotsrörelser som arbetar med humanitärt katastrofarbete och långsiktigt utvecklingsarbete världen över. Det innebär att medlemmarna inom ACT-alliansen kan agera snabbt om katastrofen är ett faktum och att vi har en stark gemensam påverkansröst. ACT är en förkortning för Actions by Churches Together.

Snabba fakta om ACT-alliansen:

- 137 trosbaserade organisationer som medlemmar i över 127 länder.
- Består av kyrkor och kyrknära organisationer engagerade i utvecklings-, katastrof-, och påverkansarbete.
- Tre fjärdedelar av medlemmarna finns i det som tidigare beskrevs som "utvecklingsländer".
- Ca 25 000 anställda, varav de flesta är lokalanställda.

Många av medlemmarna i ACT-alliansen arbetar med långsiktigt utvecklingsarbete för att skapa bestående förändring för människor i utsatta situationer. När en katastrof inträffar finns goda förutsättningar för ACT-alliansen att snabbt svara upp mot behoven. Efter katastrofens akuta fas stöder man återuppbyggnad och arbetar samtidigt för att förebygga nya katastrofer. Vi finns på plats både före, under och efter katastrofen.

Act Svenska kyrkan

Act Svenska kyrkan är Svenska kyrkans internationella bistånds- och utvecklingsverksamhet. Tillsammans med andra kyrkor, organisationer och frivilliga arbetar Act Svenska kyrkan långsiktigt mot fattigdom, förtryck och orättvisor och agerar snabbt vid katastrofer. Tack vare lokala samarbeten genom bland annat ACT-alliansen är arbetet effektivt och handlingskraftigt. En stor del av Act Svenska kyrkans arbete är beroende av insamlingsarbete i Sverige. Act Svenska kyrkan förmedlar även biståndsmedel från SIDA (Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete).

Act Svenska kyrkan arbetar inom fem tematiska områden:

- Katastrofinsatser
- Fred och demokrati
- Försörjning och klimaträttvisa
- Jämställdhet och hälsa
- Tro och lärande

Inom varje fokusområde finns många olika insatser som Act Svenska kyrkan stödjer, sammanlagt över 300 projekt i ett 40-tal länder. Det är människorna som arbetar för Act Svenska kyrkans lokala partner, så kallade changemakers, som med rätt stöd kan skapa långsiktig förändring i sina samhällen.

Ageravolontärerna

Ageravolontärerna är ett samarbete mellan Act Svenska kyrkan och Svenska Kyrkans Unga där personer mellan 16–30 får möjlighet att engagera sig lokalt för global rättvisa. Ageravolontärerna blir del av ett nationellt nätverk som ses för regelbundna fortbildningar, men erbjuds samtidigt att engagera sig lokalt samt inom tematiska fokusgrupper. För att bli Ageravolontär går man en digital grundkurs på kvällstid. Efter kursen bestämmer man om man ska fortsätta som Ageravolontär eller inte. Läs mer [här](#).

Aktivism

Aktivism är individers och grupper praktiska och medvetna aktiviteter för att påverka, eller göra motstånd mot, förändring i samhället.

Auroramålet

Svenska Kyrkans Unga har valt att ställa sig bakom Auroramålet. Aurora är en ungdomsledd grupp som nu stämmer svenska staten i allmän domstol för att de inte behandlar klimatkrisen som en kris. Läs mer på deras [hemsida](#).

Biologisk mångfald

Biologisk mångfald innebär att vi har ett landskap med många olika naturtyper, olika arter och en stor genetisk variation inom arter. Det handlar om vilda växter, djur och svampar och deras livsmiljöer, men också om odlade växter och jordbrukets husdjur. Det är viktigt att bevara den biologiska mångfalden därför att:

- Alla arter har ett egenvärde och därför en rätt att finnas till.
- Många arter har stor betydelse för människan, till exempel genom nyttor som pollinering av grödor och att de håller efter skadeinsekter. Dessa nyttor kallas ekosystemtjänster och är en förutsättning för att vi ska kunna producera mat.
- Människor uppskattar och mår bra i ett artrikt och varierat landskap.
- Biologisk mångfald är en försäkring inför framtida behov. Det är fortfarande mycket vi inte vet om vilken roll olika arter spelar i ekosystemen.

Civil olydnad

Civil olydnad är en metod för samhällsförändring. Det är en form av aktivism som går ut på att öppet och utan våld bryta mot en lag eller vägra att följa vissa myndighetsbeslut samt att vara beredd att ta konsekvenserna av handlingen.

COP

COP står för conference of the parties, ungefär "konferens mellan parterna" och är den förkortning som i vardagligt uttryck används för att benämna FN:s årliga klimatkonferens. "Parterna" syftar på medlemmarna i FN:s klimatkonvention UNFCCC. Konferensen arrangeras av FN, som samlat nästan alla länder på jorden för globala klimatmöten sedan 1995. Siffran efter COP anger vilket möte i ordningen som äger rum.

Donut economy

Donut- eller Doughnut-ekonomin är en ekonomisk modell som används för att mäta ekonomins prestanda i förhållande till hur människors behov tillgodoses utan att överskrida jordens ekologiska gränser.

Ekocid

På Svenska Kyrkans Ungas riksårsmöte 2021 fattades ett beslut om att Svenska Kyrkans Unga ska verka för att ekocid ska klassas som ett internationellt brott och arbeta för att Svenska kyrkan gör detsamma.

Ekocid innebär medveten, storskalig miljöförstörelse som leder till skador på ekosystem och/eller livsmiljöer. Olof Palme, dåvarande statsminister i Sverige, myntade uttrycket Ekocid under invigningen av miljökonferensen i Stockholm 1972. Just nu finns det många organisationer som aktivt jobbar för att ekocid ska klassas som ett internationellt brott enligt Romstadgan.

Inför klimattoppmötet COP26 i Glasgow 2021 fattade alla Svenska kyrkans biskopar beslutet att ställa sig bakom en internationell ekocidlagstiftning. Detta beslut togs en kort tid efter det att Svenska Kyrkans Unga ställde sig bakom detsamma.

Svenska Kyrkans Unga var en aktiv del i lanseringen av det interreligiösa initiativet Faith for Ecocide Law, som bland annat uppmärksammades i det interreligiösa uttalandet inför miljömötet Stockholm+50 i juni 2022.

“Have we abandoned our responsibilities and left our children and grandchildren to foot the bill? How can we create a fair transition? What dare we hope for?” - Antje Jackelén (ärkebiskop Svenska kyrkan 2014–2022)

Läs mer om [End Ecocide Sverige](#), [Stop Ecocide](#) och [Faith for Ecocide Law](#).

Ekologiskt fotavtryck

Det ekologiska fotavtrycket är ett mått på mängden resurser som en människa förbrukar. Det är uttryck för den area som behövs för att försörja en människa eller ett land. Uttrycket beskriver hur stor ekologisk yta som krävs för att producera och ta hand om avfallet. Testa ditt fotavtryck [här](#).

Ekologisk mat

Ekologisk mat eller ekomat är mat gjord på råvaror som räknas som ekologiska, det vill säga att de kommer från odlingar som är certifierade för vissa regler. Lagstiftningen för ekologiska livsmedel reglerar själva produktionen och vilka ämnen som används. Däremot är ekologisk produktion ingen garanti för att maten är helt giftfri, eftersom livsmedlen kan påverkas oavsiktligt, exempelvis genom föroreningar från den omgivande miljön som producenten inte själv kan råda över.

Ekosystem

Ett ekosystem är ett avgränsat område i naturen som vi valt att betrakta som ett system, det vill säga en helhet, för att lättare kunna studera det. Ett ekosystem kan vara stort eller litet beroende på vad man väljer att studera, till exempel ekosystemet i havet eller i en liten damm.

Ekoteologi

Söker svar inom religionen för hur vi bör se på och förhålla oss till naturen.

Fairtrade

Fairtrade är en internationell certifiering av råvaror som odlas i länder med utbredd fattigdom. Certifieringen innebär att varan är producerad med hänsyn till högt ställda sociala, ekonomiska och miljömässiga krav. Svenska Kyrkans Unga är medlemsorganisation i Fairtrade Sverige. Läs mer om Fairtrade [här](#).

FN

FN är en förkortning och står för Förenta nationerna. FN bildades år 1945, efter andra världskriget slut och skulle underlätta internationella samarbeten. FN är ett mellanstatligt, globalt forum för samarbete, beslut och överenskommelser i frågor som är viktiga för hela mänskligheten. FN har 193 medlemsstater. Samarbetet bygger på frivillighet och ska inte inkräkta på staters rätt till självbestämmande. Dock har alla medlemmar en skyldighet att följa FN-stadgan och folkrättens principer.

FN:s Barnkonvention

Barn har – precis som vuxna – mänskliga rättigheter, och behöver särskilt stöd och skydd. Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter antogs 1989, efter mer än femtio års arbete. Sverige skrev på barnkonventionen 1990. Från januari 2020 blev barnkonventionen en del av Sveriges lag. Läs mer [här](#).

FN:s Generalförsamling

Är det beslutande organet i FN där representanter från medlemsstaterna fattar beslut.

Folkrätt

Folkrätt är en del av internationell rätt. Internationell rätt kan beskrivas som regler som styr hur stater ska agera gentemot varandra, medan folkrätten är till för att skydda folket inom länderna. Folkrätten består av två delar: den internationella humanitära rätten (ofta kallad krigets lagar) och mänskliga rättigheter.

Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty

Flera av världens största städer har ställt sig bakom initiativet om ett avtal för fossil nedrustning. Genom kampanjen Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty vill man få ett slut på produktionen av fossila bränslen och en rättvis utfasning. Kampanjen är en världsomspännande rörelse där städer, kommuner, organisationer och stater uppmanas att ställa sig bakom ett bindande avtal för fossil nedrustning. Svenska Kyrkans Ungas förbundsstyrelse ställde sig bakom kraven på ett avtal för fossil nedrustning 2022. Läs mer [här](#).

Globala arbetsgruppen

Globala arbetsgruppen är en grupp inom Svenska Kyrkans Unga som har fått i uppdrag av förbundsstyrelsen att jobba extra med globala frågor. Solidaritet, rättvisa och klimat är viktiga frågor och globala arbetsgruppen fungerar som ett nätverk för dessa frågor inom Svenska Kyrkans Unga.

Globala målen

Globala målen är de 17 mål som FN:s medlemsländer har kommit överens om att man ska nå fram till år 2030 genom Agenda 2030. Globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit och finns till för att uppnå fyra fantastiska saker till år 2030: Att avskaffa extrem fattigdom. Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen. Att främja fred och rättvisa. Att lösa klimatkrisen. Läs mer [här](#).

Globalisering

Globalisering är en ekonomisk, kulturell och politisk process som innebär att världens länder knyts närmare varandra.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. En hållbar utveckling bygger på tre dimensioner: det sociala, miljön och ekonomin.

Icke-våld

Icke-våld är en politisk metod och ett principiellt synsätt på hur handlande bör gå till. Icke-våld är oftast mer än bara avståndstagande från våld. Då handlar det om aktiva metoder för att i direkta situationer motverka våld men också tankar kring hur man skapar en värld fri från våld. Organisationer som arbetar med civil olydnad använder sig ofta av ickevåldsmetoder.

IPCC-rapport

The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), är en panel tillsatt av Förenta nationerna (FN) för att undersöka hur människorna påverkar jordens klimat genom utsläpp av växthusgaser. Panelen sammanställer regelbundet forskningsrapporter om den globala uppvärmningen och dess konsekvenser. Dessa rapporter kallas IPCC-rapporter.

Klimat

Med klimat menas de genomsnittliga fysiska förhållandena i atmosfären, temperatur, luftfuktighet, lufttryck, vind, nederbörd, atmosfäriska partiklar och flera olika meteorologiska element på en given ort eller region över längre tidsperioder.

Klimatförändringarna

Klimatet på jorden har alltid varierat. Men den globala uppvärmningen som pågår nu sker mycket snabbt. Det gör att ekosystemen inte hinner anpassa sig i takt med klimatförändringarna. Det innebär att det finns en risk att vi får en betydande förlust av biologisk mångfald, det vill säga att djur och växter dör ut, vilket medför mindre tåliga och produktiva ekosystem.

Klimatkonsekvensanalys

Svenska Kyrkans Ungas riksårsmöte 2020 beslutade om att vi ska verka för att Svenska kyrkan inför en klimatkonsekvensanalys. Detta skulle innebära att alla beslut som fattas av Svenska kyrkan ska analyseras utifrån vilka konsekvenser de har för klimatet.

Klimatkonvention

Klimatkonventionen är ett avtal mellan världens länder om åtgärder som ska tas för att hindra den negativa utvecklingen av klimatet.

Klimaträttvisa

Klimaträttvisa är inom den globala miljörelsen den etiska aspekten av klimatförändringarna. De som har bidragit minst till klimatförändringarna drabbas mest av dem. Därför bör de som har bidragit mest till klimatförändringarna bidra mest till omställningen och anpassningen till ett varmare klimat och dess följder.

Konvention

En formell överenskommelse mellan stater.

Källsortering

Källsortering är när man sorterar avfall vid den plats där avfallet uppstår. Till exempel sorterar man sina hushållssopor hemma och lägger dem i olika sopkärl beroende av vilket material de består av eller så åker man till en sopstation och sorterar dem där. Sopor kan sorteras i särskilda kärl för bland annat matavfall, tidningar, papp, glas, metall och plast. På så vis kan en hel del av soporna återvinnas eller användas för att skapa biogas eller fjärrvärme. Produkter som kan vara farliga för miljön, som t.ex. batterier ska sorteras och hanteras på ett särskilt sätt.

Miljömärkningar

Miljömärkningar är märkningar av varor och tjänster som är mer skonsamma för miljön än andra produkter av samma sort. Några exempel på miljömärkningar är:

- KRAV (Mat, fisk)
- MSC-märkning (Fisk)
- Bra miljöval (Elektronik, kläder, mat, rengöring, smink)
- Svanenmärkning (Rengöring)
- EU Ecolabel (Mat, rengöring)
- Europalövet (Mat)

Mänskliga rättigheter

Efter andra världskriget började många länder samarbeta i Förenta nationerna, FN. De skapade FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna där de tillsammans skrev ner vilka rättigheter som är viktiga. Det här är vad den allmänna förklaringen bland annat handlar om.

- Alla människor är lika mycket värda.
- Mänskliga rättigheter gäller lika för alla människor.
- Alla människor har rätt att leva och att vara medborgare i ett land.
- Länderna ska skydda människor så att de kan känna sig säkra.
- Ländernas lagar och domstolar ska behandla alla människor lika.
- Människor ska kunna resa i sina länder och till andra länder.
- Länderna ska ta emot flyktingar som saknar skydd i sina egna länder.
- Människor ska själva få bestämma över sina liv. De ska få gifta sig, tycka vad de vill och tro på vilken gud de vill eller inte tro på någon gud alls.
- Länderna ska kämpa mot fattigdom och se till att människor har arbete och bostad, får äta sig mätta och lär sig att läsa och skriva.

Naturens rättigheter

Naturens rättigheter handlar om att balansera mänskliga behov med behoven för andra arter och för livet som helhet. Begreppet vilar på förståelsen att livet på Jorden hänger samman i ömsesidiga beroenden.

Planetära gränser

Begreppet “planetära gränser” pekar ut miljöprocesser som skapar stabilitet för livet på jorden. Alla dessa processer påverkas av människans aktiviteter. För var och en av miljöprocesserna försöker forskare definiera säkra gränsvärden, utifrån dagens vetenskapliga underlag. Det gäller nio miljöproblem, bland annat klimatförändringar, havsförurning, förtunning av ozonskiktet, luftföroreningar och hotet mot biologisk mångfald.

Resolution 2250

Resolution 2250 är en tematisk FN-agenda som lyfter unga, fred och säkerhet. Syftet med unga, fred och säkerhetsagendan är att bereda plats för unga i fredsbyggande och konflikthantering och att motverka begränsning av deras inflytande och rättigheter genom normer och maktstrukturer kopplade till ålder. Resolutionen ger riktlinjer som stater och civilsamhället kan arbeta fram policys och program utifrån.

Rättigheter

Rättigheterna gäller för varje människa. Det är staten som ska skydda människor och se till att de får sina rättigheter. Regeringen har det största ansvaret. Men myndigheter, kommuner och landsting har också ansvar. Det finns olika sorters rättigheter. Alla rättigheter är lika viktiga men vissa går aldrig att bortse ifrån. En grupp rättigheter kallas för medborgerliga och politiska rättigheter. Människor ska ha rätt att säga vad de tycker, tro på vilken gud de vill eller inte tro på någon gud alls och kunna välja att vara med i föreningar. Andra rättigheter kallas för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Människor ska ha rätt till ett arbete och att äta sig mätta. Människor som inte kan arbeta ska få hjälp av samhället. Alla ska få sjukvård och lära sig att läsa och skriva.

Rättvisemärkningar

Att välja varor med rättvisemärkningar är att göra ett medvetet val. När du köper en produkt som är certifierad av en rättvisemärkning väljer du att stödja kampen för bättre sociala och ekonomiska villkor för producenterna och odlarna samtidigt som du värnar om miljön.

Några exempel på rättvisemärkningar är:

- Fairtrade
- Rainforest alliance

SIDA

SIDA är svenska statens biståndsmyndighet, som samarbetar med organisationer och företag. Alla vi som bor och verkar i Sverige bidrar till det statliga biståndet. Biståndet kan vara långsiktigt eller akut och resultatet av det kan vara både direkt och indirekt. Allt bistånd som genomförs av Sida följs upp noggrant – och målet är en mer hållbar framtid.

Socialt hållbar utveckling

Socialt hållbar utveckling handlar om att bygga ett samhälle där människors grundläggande behov tillgodoses, när det gäller till exempel hälsa, trygghet och demokrati.